

62656

הפקולטה למשפטים

משפט, מגדר ומה שביניהם

מרצה: ד"ר יפעת ביטון

מגדר ומשפט

מהו פמיניזם משפטי? מהן הגישות הפמיניסטיות למשפט? את הצרכים של מי משרתות גישות אלה? מה בין דיני עבודה לזכויות נשים? מה בין דיני קניין למגדר? מה בין פמיניזם לדיני חוזים? מהן התפיסות החברתיות של מושג היופי הנשי ומה בין זה למשפט? כיצד מובנות עבירות המין בחוק העונשין? על שאלות אלו ורבות אחרות נענה בקורס זה תוך התמקדות ביחסי הגומלין בין ענפי משפט שונים (החל במשפט הציבורי, דרך המשפט הפלילי, וכלה במשפט הפרטי) ובין ההשלכות המגדריות שיש להם.

מטרת הקורס הינה לבחון סוגיות ייחודיות במשפט הישראלי באספקלריה מגדרית, תוך ניתוח בקורתי פמיניסטי של סוגיות אלו. מסגרת הדיון תאפשר הצצה אל 'מאחורי הקלעים' של המשפט הישראלי בכל הנוגע למגדר ולשוויון.

מבוא:

- בל הוקס "בואו התקרבו לפמיניזם" בתוך פמיניזם זה לכולם (2002) עמ' 14-11.
- אוון מ פיס, "מהו פמיניזם" עיוני משפט י"ח 5, תשנ"ד.
- בג"ץ 1046/09 מני נ' המוסד לביטוח לאומי [פורסם בנבו ניתן ביום 15.08.2010].
- רע"א 8821/09 פרוז'אנסקי נ' חברת לילה טוב הפקות בע"מ [פורסם בנבו ניתן ביום 16.11.2011].

גישות פמיניסטיות למשפט – פמיניזם ליברלי, פמיניזם תרבותי, פמיניזם

רדיקלי, פמיניזם מערבי:

- קרול גיליגן, בקול שונה - התיאוריה הפסיכולוגית והתפתחות האשה (תשנ"ו), עמ' 49-74.
- אורית קמיר, פמיניזם זכויות ומשפט (תשס"ב) – עמודים: 49-63.
- קתרין מקינון, "שוני ושליטה: על אפליה מינית" בתוך קתרין מקינון – פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה (דפנה ברק-ארז, עורכת, תרגום מאנגלית: עידית שורר, 2005) – עמ' 23-34.

פמיניזם מזרחי:

- הנרייט דהן-כלב, "פמיניזם בין מזרחיות לאשכנזיות" בתוך מין, מגדר, פוליטיקה (יזרעאלי ואח' עורכות, 1999), עמ' 213, 214-266.
- ויקי שירן, "לפענח את הכוח, לברוא עולם חדש" בתוך לאחותי, פוליטיקה פמיניסטית מזרחית (שלומית ליר, עורכת, 2007), עמ' 39-25.

פמיניזם ערבי:

- הודא רוחאנא, על פמיניזם וזהות לאומית/דתית: מנסיון של נשים פלסטיניות בישראל ומוסלמיות בהודו, "מחברות עדאלה" 1, 21 (1999).
- חסן ג'בארין, "לקראת גישות ביקורתיות של המיעוט הפלסטיני: אזרחות, לאומיות, ופמיניזם במשפט הישראלי" פילים ט (תשס"א) 53 – עמ' 53-70.

רשות

- Manar Hassan "Growing up a Female and Palestinian in Israel" in Calling the Equality Bluff (Barabara Swirsky & Marilyn Safir eds, 1991) 66-74.

פמיניזם שחור:

- "קולקטיב נהר קומבהי, הצהרה של פמיניזם שחור" בתוך ללמוד פמיניזם: מקראה, 154-164
- Bell Hooks, Feminist Theory: From Margin to Center (Cambridge, MA: South End Press, 2000)

פמיניזם קווירי:

- ג'ודית באטלר, "חיקוי ומרי מגדרי" בתוך מעבר למיניות – מבחר מאמרים בלימודים הומו לסביים ותיאוריה קווירית (בעריכת עמליה זיו, יאיר קידר ואורן קנר, 2004).

חלק ב: פמיניזם ומשפט – סוגיות מרכזיות

1. מקומו של המגדר במשפט הישראלי – בחינה היסטורית

חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951

- פנינה להב, "כשהפליאטיב רק מקלקל: הדיון בכנסת על חוק שיווי זכויות האשה" זמנים (1993) 46-47.

2. ויצוג נשים בספירה הציבורית והעדפה מתקנת

- אורית קמיר, **פמיניזם זכויות ומשפט** (תשס"ב) עמ' 72-88.
- בג"צ 453/94 **שדולת הנשים נ' שר העבודה והרווחה**, פ"ד נב(3) 630
- פרנסיס רדאי, "על העדפה מתקנת", **משפט וממשל** ג 145 (תשנ"ה)
- בג"צ 5660/10 **עמותת איתך ואח' נ' ראש ממשלת ישראל** (פורסם בנבו ניתן ביום 22.08.10)
- בג"צ 5755/08 **יעל ארן נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו ניתן ביום 20.04.09)
- בג"צ 5158/09 **יעל ארן נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, ניתן ביום 7.01.10)

רשות:

- סטיבן פלאוט, "על העדפה מקלקלת", **משפט וממשל** ג 235 (תשנ"ה)

3. מגדר, משפט, צבא ובטחון

- חוק שירות הביטחון, תש"ט-1949
- החלטה 1325 משנת 2000
- בג"צ 4541/94 **מילר נ' שר הבטחון**, פ"ד מט(4) 94
- בג"צ 2383/04 **מילוא נ' שר הביטחון**, פ"ד נט (1) 166 – **לקרוא סעיפים 1-2, 12 ואילך לפסק-הדין**
- ניצה ברקוביץ', "אשת חיל מי ימצא? נשים ואזרחות בישראל", **סוציולוגיה ישראלית** ב(1) (תש"ס) 277 – **לקרוא עמודים: 301-310**
- דפנה ברק ארז, "על טייסות וסרבניות מצפון מאבק אחד או מאבקים שונים" **עיונים במגדר ומשפט** (דפנה ברק-ארז, שלומית ינסקי-רביד, יפעת ביטון ודנה פוגץ' עורכות, 2007).

4. מגדר ושוק העבודה

איסור הפליה

- חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988
 - דב"ע 129-3/נו **שרון פלוטקין**, שדולת הנשים לישראל נ' אחים אייזנברג בע"מ, פד"ע לג 481
 - ע"ב (ת"א) 303630/98 **ד"ר לוי נ' רד רמות חממה לטכנולוגיות מתקדמות בע"מ**, תק-עב 2002(3), 347, סעי' 14-1, ו-37-הסוף.
- השוואת מעמד
- חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, התשנ"ו-1996

- בג"ץ 1758/11 אורית גורן נ' הום סנטר [פורסם בנבו ניתן ביום 17.05.12]

זכויות יתר:

- חוק עבודת נשים, תשי"ד 1954.
- תקנות עבודת נשים (עבודות אסורות, עבודות מוגבלות ועבודות מסוכנות), התשס"א-2001
- בג"צ 6845/00 איתנה ניב נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד נו(6)663 – לקרוא עמודים: 677-683
- נויה רימלט הפמיניזם המשפטי מתיאוריה למעשה: המאבק לשוויון בין המינים בישראל ובארצות הברית (2010), פרק 2.

הטרדה מינית

- חוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998
- אורית קמיר, "יתגובה: בחזרה אל 'כשאת אומרת לא – למה את מתכוונת?'" שערי משפט 2 (תשס"א) 307

רשות:

- אורית קמיר, פמיניזם זכויות ומשפט (תשס"ב) עמ' 172-152.
- דפנה יזרעאלי, "המגדור בעולם העבודה", מין מגדר פוליטיקה 167 (דפנה יזרעאלי ואח' עורכות, 1999)
- נויה רימלט הפמיניזם המשפטי מתיאוריה למעשה: המאבק לשוויון בין המינים בישראל ובארצות הברית (2010), פרק 5.
- נויה רימלט "בין סגרגציה לאינטגרציה: קריאה לחשיבה פמיניסטית מחודשת על שוויון ומגדר בשוק העבודה" מחקרי משפט כד 299 (2008)

5. המשפט הפילי

עבירות מין:

- חוק העונשין, תשל"ז 1977, פרק י': פגיעות בגוף, סימן ה': עבירות מין.
- ע"פ 5162/92 מ"י נ' בארי ואח', מח(1) 302
- ע"פ 5938/00 אזולאי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 873 – לקרוא עמודים: 886-898
- יופי תירוש "סיפור של אונס, לא יותר" – על הפוליטיקה של ייצוג טקסטואלי בע"פ 3031/98 מדינת ישראל נ' דן שבתאי, משפטים לא 579-622 (תשס"ה).

- יובל ליבנת "אונס, שתיקה, גבר, אשה (על יסוד אי ההסכמה בעבירת האונס)", פלילים ו 187 (1997)

רשות:

- איילת שחר "מיניותו של החוק, השיח המשפטי בעבירת אונס", **עיוני משפט** יח 159, 168-178 ו183-סוף
- אורית קמיר "יש סקס אחר – הביאווהו לכאן": עברת האיננס בין הדרת כבוד (honor), שוויון וכבודו הסגולי של האדם (dignity), והצעה לחקיקה חדשה ברוח ערך כבוד האדם "משפט וממשל ז 669-766 (תשס"ה).
- קתרין מקינון **פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה** (בעריכת דפנה ברק-ארז, 2005) עמ' 63-71.

אונס, מגדר והגדרות

- אייל גרוס, "חיקוי ומרי מגדרי במשפט של חן אלקובי", בתוך **משפטים על אהבה** (אורנה בן-נפתלי וחנה נווה עורכות, 1999)
- פ"ח (מחוזי י-ם) 561/08 **מדינת ישראל נ' סאבר קאשור** (פורסם בנבו, 19.7.10).

מגדר במשפט הפרטי:

6. מגדר ונזיקין

- יפעת ביטון, "חווית-חיים נשית' וצפיות של נזק" **משפטים.לג**(3) 585, 645-650 (תשס"ג).
- יפעת ביטון, "תרומת הניתוח הפמיניסטי לדיני הנזיקין: חשיפתם, העמקתם, שינויים" **המשפט טז** 97-53 (2011).
- ת"א (מחוזי ת"א-יפו) 2191/02 **ק.א. נ' ז'ק איגור** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 8.3.06).
- ע"א 11152/04 **פלוני נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ**, פ"ד סא (3) 310

7. הבניית המשפחה

- חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953
- רדאי פרנסיס, דת ושוויון: בראי הפסיקה, בתוך **ספר ברנזון**, עמ' 341-391.
- דפנה ברק-ארז "פמיניזם חברתי וזכויות חברתיות של נשים" בתוך **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל** (יורם רבין ויובל שני עורכים, תשס"ה) 855.

- רות הלפרין קדרי "שיקולי מוסר בדיני משפחה וקריאה פמיניסטית של בסיקת המשפחה בישראל" בתוך **עיונים במגדר ומשפט** (דפנה ברק-ארז, שלומית ינסקי-רביד, יפעת ביטון ודנה פוגץ' עורכות, 2007).

רשות:

- "דיני משפחה אזרחיים נוסח ישראל — לקראת השלמה: על הכבוד, הצדק, השוויון והכוונה יושתתו מעתה דיני המשפחה" **מחקרי משפט** יז 105 (תשס"א).

8 תרבות, פמיניזם ודת

- הקרנת הסרט 'סורת' מאת ענת צוריה המספר את סיפור הפרדת המינים באוטובוסים בירושלים.
- סוזן מולר אוקין, הרהורים על פמיניזם ורב תרבותיות **פוליטיקה**, 1: 9-27
- נויה רימלט "הפרדה בין נשים לגברים כהפליה בין המינים" **עלי משפט** ג 99 (תשס"ג)
- מנאר חסן, "הפוליטיקה של הכבוד: הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה" בתוך **מין מגדר ופוליטיקה** (יזרעאלי ואחי' עורכות, 1999) עמ' 267, 267-280, 289-294.

9 ייצוג פמיניסטי בבתי-משפט

הרצאת-אורחת של עו"ד אפרת פודם ממרכז תמורה למניעת הפליה

10 פמיניזציה של המשפט הבינלאומי

Frances Raday, *Gender and democratic citizenship: the impact of CEDAW*